

faktum

om pension, investering og samfund

3 ud af 4 kroner kommer i dag fra det offentlige og ATP - i fremtiden forventes det at være 1 ud af 2 kroner

Siden Fælleserklæringen i 1987 og opstarten af en række arbejdsmarkedspensioner i begyndelsen af 1990'erne har mange flere danskere sparet op til deres egen pension. Det har betydet, at flere og flere i dag får en større udbetaling fra deres arbejdsmarkedspension, når de går på pension, og at de offentlige pensioner aflastes.

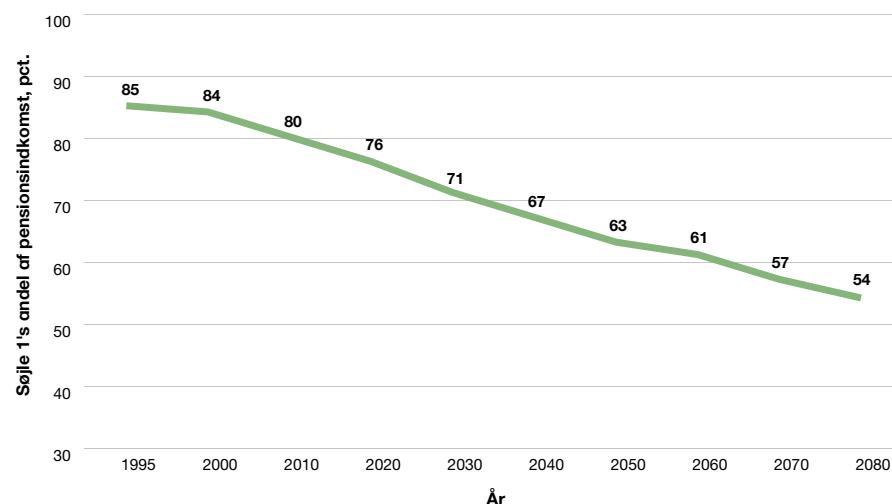
Alligevel udgør den såkaldte grundpension (offentlige pensioner og ATP-pensionen) stadig i gennemsnit 76 pct. af pensionisternes pensionsindkomst i dag, og selv i fremtiden, når de nye arbejdsmarkedspensioner er fuldt modnet, forventes grundpensionen stadig at udgøre omkring 50 pct. af pensionsindkomsten.

Årsagen til, at grundpensionen stadig forventes at fylde så meget i fremtiden er, at det vil kræve en betydeligt større opsparing end den vi ser i dag, hvis man selv skulle spare op til, hvad der svarer til folkepension, ældrecheck, boligydelse og varmetillæg. Det viser en ny analyse fra ATP.

De offentlige pensioner og ATP udgør stadig 3 ud af 4 pensionskroner

Fælleserklæringen i 1987 sikrede opbygningen af arbejdsmarkedspensioner for særligt de ufaglærte i den offentlige sektor, samt for de faglærte og de ufaglærte i den private sektor. Pensionsbidragene var i starten meget beskedne – 0,9 pct. af lønnen (1993) – men i løbet af 1990'erne og starten af det nye årtusinde, blev ordningerne udbygget, og bidragsprocenten nåede i 2009 12 pct. Udbyg-

Figur 1 – Offentlige pensioner og ATP's andel af pensionsindkomsten 1995-2080

Note: Figuren viser de offentlige pensioner og ATP-pensionen, som andel af de samlede pensionsindkomster (folkepension, ældrecheck, varmetillæg, boligydelse, ATP, arbejdsmarkedspensioner og individuelle pensioner). I opgørelsen indgår alle folkepensionister, der er 1 år over folkepensionsalderen, og som modtog folkepension. Perioden 1995-2020 er baseret på registerdata, mens tallene fra 2020-2080 er baseret på egne beregninger på baggrund af en fremskrivning af den danske befolkning fra DREAM-gruppen. Kilde: ATP's beregninger på baggrund af registerdata fra DST og en fremskrivning fra DREAM, 2022.

ningen af arbejdsmarkedspensioner gennem tre årtier har betydet, at andelen af de 18-64-årige, der i et givent år bidrager til en arbejdsmarkedspension, er steget fra ca. 25 pct. i slutningen af firserne til 67 pct. i 2019. De "nye" arbejdsmarkedspensioner forventes at være fuldt modnet omkring 2080.

ATP-ordningen er også blevet udbygget i 1990'erne til at omfatte modtagere af offentlige overførselsindkomster. Tidligere havde det kun været lønmodtagere. I 2003 blev den Supplerende Ar-

bejdsmarkedspension for førtidspensionister (SUPP) indført og indbetalinger til ATP Livslang Pension blev gjort obligatorisk for nye tilkendelser af førtidspension. I 2020 indførte man også Obligatorisk Pensionsordning (OP) for modtagere af offentlige overførselsindkomster. Både klassisk ATP Livslang Pension, SUPP og OP indgår i den livslange ATP-pension, man får udbetalt som pensionist. Samlet har udviklingen betydet, at andelen, der i et givent år indbetaler til en ATP-pension i aldersgruppen 18-64 år, er steget fra 69 pct. i 1991 til 90 pct. i 2020. →

De offentlige pensioner og ATP-pensionen udgør det der kaldes grundpensionen, også kaldet søjle 1. ATP-pensionen er den opsparingsbaserede del af søjle 1, og de offentlige pensioner er den skattefinansierede del af søjle 1. Fordi udbygningen af arbejdsmarkedspensionerne (i søjle 2) har været noget større end udbygningen af ATP og de offentlige pensioner, så er søjle 1's andel af den samlede pensionsindkomst faldet fra at udgøre 85 pct. i 1995 til 76 pct. i 2020 – se figur 1.

Der skulle spares noget mere op hvis man skulle undvære de offentlige pensioner

Der er flere årsager til, at pensionskroner fra det offentlige og ATP stadig udgør 3 ud af 4 pensionskroner.

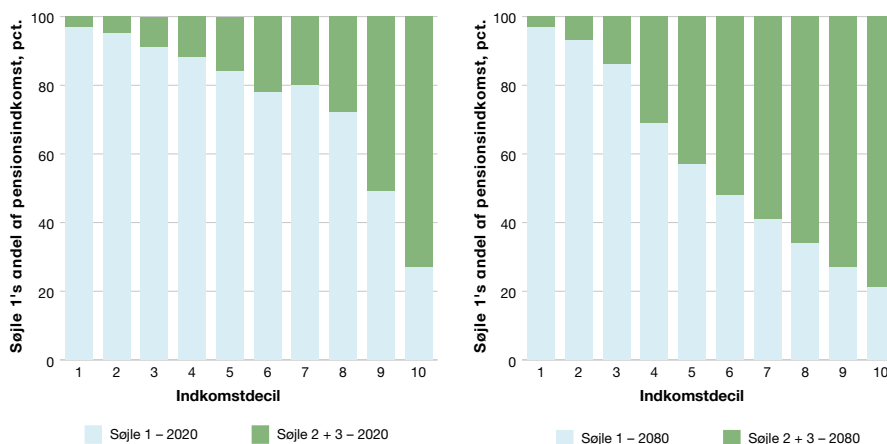
For det første er det ca. 40 pct. af pensionisterne i dag, som ikke har en løbende udbetaling fra en arbejdsmarkedspension eller en individuel pensionsopsparing, og derfor er afhængig af deres offentlige pension og ATP. Det hænger sammen med, at de gennem arbejdslivet fx har været selvstændige eller har arbejdet på den del af arbejdsmarkedet, som ikke er dækket af en arbejdsmarkedspension.

Her er det dog værd at huske, at hvis man selv skulle spare op til disse offentlige pensioner, så ville man også skulle betale mindre i skat igennem arbejdslivet, da de offentlige pensioner finansieres via den løbende skattebetaling. Der vil dog være en periode (overgangsperiode), hvor man både skal spare op til sin egen folkepensionen og via skatten bidrage til pensionen for dem der modtager den skattefinansierede folkepension.

I fremtiden forventes 1 ud af 2 pensionskroner stadig at komme fra offentlige pensioner og ATP

Når vi kigger fremad til det tidspunkt, hvor de "nye" arbejdsmarkedspensioner forventes at være fuldt modnet (omkring 2080) – dvs. at alle pensionister har haft et helt arbejdsliv til at spare op til deres arbejdsmarkedspension – så forventes grundpensionen stadig at udgøre godt 50 pct. af pensionsindkomsten. Så Søjle

Figur 2 – Offentlige ydelser og ATP's (søjle 1) andel af pensionsindkomsten 2020 og 2080 opdelt på deciler

Note: Figuren viser, hvor stor en andel de offentlige pensioner og ATP (søjle 1) forventes at udgøre af pensionsindkomsten i 2020 og 2080, når der opdeles efter pensionsindkomstdecil.

Kilde: ATP's beregninger på baggrund af registerdata fra DST og en fremskrivning fra DREAM, 2022.

1's (offentlige pensioner og ATP's) andel forventes i gennemsnit at falde fra de nuværende 76 pct. til lige over 50 pct. i 2080. Se boksen "De 3 søjler i det danske pensionssystem", for en nærmere beskrivelse af søjlerne i det danske pensionssystem.

Det er især indkomstdecilerne 4-9 der kommer til at opleve en stigning i pensionerne fra søjle 2 og 3, fordi det især er disse grupper, der blev omfattet af de nye arbejdsmarkedspensioner i forbindelse med fælleserklæringen – se figur 2.

Selvom de private pensionsudbetalinger til en vis grad modregnes i de offentlige pensioner, og dermed aflaster de offentlige pensioner, så vil de større private pensionsudbetalinger også betyde, at indkomsterne i fremtiden vokser for rigtig mange pensionister – se figur 2.

Især blandt mellemindkomsterne i decil 4-9 forventes arbejdsmarkeds- og private pensioners (søjle 2 og 3) andel at stige meget i de næste mange år, når arbejdsmarkedspensionerne modnes. I indkomstdecil 7 forventes søjle 2 og 3 pensionernes andel fx at stige fra at udgøre 20 pct. af pensionsindkomsten i 2020 til at udgøre 59 pct. af pensionsindkomsten i 2080.

Om rollefordelingen imellem søjle 1 og søjle 2 og 3, siger Jørgen Søndergaard, forskningsleder emeritus hos VIVE, tidligere medlem af Velfærdskommissionen og tidligere formand for Arbejdsmarkedskommissionen følgende:

"Vi har en god balance i det danske pensionssystem. Et godt pensionssystem skal varetage to opgaver. For det første skal det sikre et socialt sikkerhedsnet, så ingen står uden forsørgelsesgrundlag i alderdommen og for det andet skal det sikre, at indkomstnedgangen ved overgangen fra arbejde til pension er behersket, så man ikke tvinges til store ændringer i ens livsstil. Søjle 1 varetager den første opgave og søjle 2+3 varetager den anden opgave. Analysen i faktum viser, at det er præcist sådan det danske system fungerer - ikke bare nu, men også så langt ud i fremtiden øjet rækker. Hvis søjle 1 skulle løse begge opgaver, ville det blive dyrt for skatteyderne. Hvis søjle 2+3 skulle løse begge, ville det blive hårdt for mennesker, der af forskellige årsager kun har mindre muligheder for selv at spare op til deres alderdom."

De 3 søjler i det danske pensionssystem

I Danmark har vi et klassisk 3-søjle-pensionssystem:

Søjle 1 sørger for en rimelig grundpension gennem hele pensionistilværelsen og tjener som en beskyttelse mod "fattigdom". Folkepension, ATP Livslang Pension, SUPP, OP, ældrecheck, varmetillæg og boligydelse udgør indkomsten i søjle 1.

Søjle 2 sørger for en tilfredsstillende dækningsgrad i forholdet mellem pensionsindkomsten og indkomsten som erhvervsaktiv. Søjle 2 består af arbejdsmarkedspensioner, som i høj grad er aftalt via overenskomster, og nogle gange via firmaordninger. Arbejdsmarkedspensionerne er obligatoriske for de fleste lønmodtagere, og minimumsprocenten for indbetaling ligger ofte også fast.

Søjle 3 giver mulighed for en individuel fleksibilitet, som eksempelvis kan bruges, hvis man ikke er omfattet af en arbejdsmarkedspension i søjle 2, eller man ønsker at supplere sin pensionsordning i søjle 2. Søjle 3 består primært af individuelle ordninger, som man kan tegne i et pengeinstitut eller pensionsselskab.

Pensionerne i de 3 søjler består overordnet af tre typer af pensioner: Livrenter, ratepensioner og kapitalpensioner/alders-

pensioner. Livrenter udbetales, så længe man lever. Ratepensioner udbetales i rater i en årrække – minimum 10 år og maksimalt 30 år. Kapitalpension/alderspension udbetales som et éngangsbeløb.

I søjle 1 er både folkepensionen og ATP-pensionen livslange pensioner, fordi de skal sikre en rimelig grundpension igennem hele pensionistilværelsen. Men ATP-pensionen er opsparingsbaseret og aflaster dermed de offentlige pensioner, ligesom arbejdsmarkedspensionerne i søjle 2. I 2020 indbetalte 90 pct. af de 18-64-årige til en ATP-pension. Man indbetaler ikke til folkepensionen, da den er skattefinansieret, men næsten alle danskere vil være berettiget til folkepension, når de når pensionsalderen.

I søjle 2 indbetaler man typisk til en livrente, men mange indbetaler også til en ratepension, mens relativt få indbetaler til en kapitalpension/alderspension i søjle 2. Overordnet set indbetalte 64 pct. af de 18-64-årige i 2020 til en søjle 2 ordning.

I søjle 3 kan man selv vælge, hvilket produkt man ønsker, og hvor meget man ønsker at spare op. Samlet set indbetalte 16 pct. af de 18-64-årige i 2020 til en individuel ordning.

Sådan har vi regnet

Analyserne er baseret på registerdata fra 1995-2020 og en fremskrivning baseret på DREAM-gruppens SMILE panel fra 2020-2080. I opgørelserne indgår alle personer, som var folkepensionister, og som var 1 år ældre end folkepensionsalderen. Analysen omfatter kun dem, der er 1 år ældre end folkepensionsalderen, fordi mange har blandede indkomster i det første folkepensionsår.

DREAM (Danish Research Institute for Economic Analysis and Modelling) er en uafhængig institution, der har som hovedformål at foretage langsigtede strukturanalyser af den danske økonomi. SMILE er en mikrosimuleringsmodel, der er udviklet til at forudsige og analysere den langsigtede udvikling i samfundet.

I opgørelsen af pensionsindkomsten indgår følgende indkomsttyper i de tre søjler:

Søjle 1: Folkepensionens grundbeløb, folkepensionens tillæg, ældrecheck, varmetillæg, boligydelse og ATP

Søjle 2: Arbejdsmarkedspensioner

Søjle 3: Individuelle pensioner

Varmetillægget og boligydelsen er bruttificeret med en skatteprocent på 38 pct. og efterfølgende delt ud på personerne i husstanden.

Der ses bort fra erhvervsindkomster, da de typisk fylder mest de første år af pensionstilværelsen. Ligeledes ses der bort fra kapitalindkomster og lejeværdi af egen bolig, da de ikke er tilgængelige ude i fremtiden.

I registerdataene er det muligt at se, hvad effekten er på søjle 1's andel af bruttoindkomsten i 2020, hvis man også medregner erhvervsindkomsten, kapitalindkomsten og lejeværdi af egen bolig. Medregnes disse indkomsttyper, så reduceres søjle 1's andel fra 76,2 pct. i 2020 til 64,6 pct. Laver man en tilsvarende nedskalering af søjle 1's forventede andel i 2080, så reduceres andelen fra 54,4 pct. til 46,2 pct.

Alle andele er beregnet på individniveau, hvilket giver et andet resultat end hvis man regner gennemsnitskroner for alle personer, og derefter regner andelen.

Ved beregningen af værdien af folkepensionen, og den opsparing det kræver for at erstatte folkepensionen, for en person med gennemsnitsindkomsten på 350.000 kr. igennem et arbejdsliv, er de langsigtede samfundsforudsætninger for 2022 blevet anvendt sammen med restlevetiden fra ATP's levetidsmodel SAINT. Beregningen viser den opsparing, der er nødvendig, for at få, hvad der svarer til folkepensionens brutto-udbetaling (dvs. før skat og modregning). Beregningen er lavet for en 20-årig der starter på arbejdsmarkedet i dag, og som forventes at gå på pension som 75-årig i 2077, og derefter tilbringer 19 år på pension.